

անկողնի մէջ ընկած հառաչում էին. իսկ վախճանածներին փառքով և պատուով հասցնում էր ի հող գերեզմանի ինքնին անձամբ, նախընթաց լինելով յուղարկաւորաց այն ժամանակ, երբ մարդ չէր կարողանում իւր կարեաց համար տանից դուրս գալ և եղբայր եղբօրից հեռանում էր երկիւղից, բայց յիշեալ Հայրիկին իբրեւ քաջ զինաւոր Հայկական սուրբ եկեղեցւոյ մի խումբ երիտասարդ իւր յետնից պատրաստած, հասնում էր օգնում էր ամենեցուն առհասարակ, որերն կարօտում էին որ և իցէ օժանդակութեան:

Քանիցս անգամ է արտասուալի աչքերով քարոզել ժողովրդեան նոյն իսկ բնմի վրայից այս մահտարաժամ հիւանդութեան մասին: Քանիցս անգամ խրախուսելով ժողովրդեան "լաւ է յուսալ ի Տէր, քան յուսալ ի բժիշկս" դուրս է եկել ի թափոր, ուր ի ծռնկս անկեալ աղօթել է ի Տէր, որ նա կրկին ընդունի Բագուայ տխրասիրտ ժողովրդին իրա քաղցր խնամատարութեան ներքոյ, թողլով նոցա մեղքերը:

Այսպիսի ցործունեութիւնքն աչքի առաջ ունենալով, մի թէ պիտի զլանայ մեր Բագուայ Հայկական ժողովուրդը թողնելու նորա այս սխրագործութիւնքն առանց մտադրութեան: Ամենևին ոչ: Սակայն ես յուսով եմ, որ զոնէ մի օր կ'մտաբերեն Բագուայ Հայերը այս առաքիլի գործքերը և կ'պատրաստուին խորին շնորհակալութիւն մատուցանելու մեր իմաստուն արժ. Հօր—Թադէոս աւագ Քահանայի Բուդաղեանց, ցանկալով և բարեմաղթելով նորան այսպէս ազնիւ գործքերով շատ տարիներ մեր ազգի և նորա սուրբ եկեղեցւոյ լուսաւորութեան և պարծանաց համար:

Ինչպէս լսեցի մի քանի պարոններից, նոյն արժ. Հայրը կիւրակէ օրը (Սեպ. 5ին) շնորհակալութեան հանդէս պիտի կատարի Աստուծոյ, որ նա կրկին սիրով ընդունեց Բագուայ ժողովրդին Իրա բազուկների և խնամատարութեան տակ, անհետացնելով միանգամայն նորանից (ժողովրդից) տկարութեան ահուկի և քստմնելի նշաններն:

ՈՐԻՈՐԴԱՅ ԴՊՐՈՑ ՀԱՅՈՑ ԱԽԱԼՑԻՈՅ:

ԱՄԲ ԳԵՂԵՐԵԱՆԵՅ

1871 — Դ. Սեպտեմբեր:

Ի Ռօմ:

ՈՐԻՈՐԴԱՅ ԴՊՐՈՑ ՀԱՅՈՑ ԱԽԱԼՑԻՈՅ:

(Ամսագրոյս թերթից անձկութեան պատճառաւ՝ ինչպէս այլ նամականիքը նոյնպէս հետեւեալը չկարողանալով պարունակել անցեալ (Գ) թուոյն մէջ՝ ի ներկայիս կը հրատարակեմք հանդերձ երկոքումք ճանօք):

ԽԻՇԻՔԻՆ-ՆԵԱՆ ԱՐԱՐԱՅ ԱՄԻՔԻՆԵՅ:

Մի ժողովրդի հետ ծանօթանալու համար ըսկիզբը դիմումենք նորա թէ ընտանեկան և թէ հասարակական սովորութիւններին կամ հանդէսներին. ուրեմն որեւիցէ ազգային հանդէս չի մերժեր Խմբագրութիւնդ իւր թերթերի մէջ տպագրել ի լուր ամենեցուն:

Ամոյս Կին կատարուեցաւ Նդիսաբէթեան օր. ուսումնարանի կառուցման հանդէսը. նոյն օրը առաւօտեան ժամը 10ին ուսումնարանի Պատուելի հոգաբարձուք 15 հատ աղջիկներ աղքատ ընտանիքներից ձրի աշակերտ ընտրելից յետոյ ժողովուեցան նոյն ուսում. դահլիճում աշակերտուհեաց և ուսուցչաց հետ, սպասելով ժամերգութեան ըսկսուելու: Եկեղեցւոյ զանգակահարութիւնից զկնի բոլոր աշակերտուհիք կարգաւ մի վարժապետի առաջնորդութեամբ հոգաբարձուաց և ուսուցչաց հետ կանոնաւոր ձևով եկան եկեղեցի և կանանց դասի առաջ արանց մէջ զոյգ զոյգ շարուեցան: Այսպիսի հանդէս առաջին անգամ լինելով այստեղ թէ արանց և թէ կանանց խումբեր դիմում էին եկեղեցի: Ոմանք դիմումէին այլոց հետեւելով, ոմանք միայն այս տեսարանով զուարճանալու և ոմանք ճանաչելով այս գործի վսեմութիւնը իւրեանց մարդկութեան պարտքը վճարելու նպատակաւ: Աշակերտուհիներից քանի մը զմայելով այս տեսարանաւ, իւրեանց շրթունքների վերայ արտայայտումէին մանկական քաղցր ժպիտներ. միւսների այտերի վերայ ցոլումէին ամօթխածութեան և պարկեշտութեան նշաններ, և այլք ցնծումէին տեսնելով այս հանդէսը, որ իւրեանց ուսման և դաստիարակութեան համար է: Ժամերգութիւնից

յետոյ նոյն կարգաւ վերադարձան ուսումնարան և ապա հոգեւորականաց դասը վայելուչ կերպով և փառաւոր հանդիսիւ ու պատշաճաւոր երգեցողութեամբ դիմեց նոյն տեղը հանդերձ ժողովոյդական բազմութեամբ Այն տեղ խաչուոյ անկից յետ երբ այս օրհնուած ջուրը սրսկւումէր ժողովոյդականաց և ուսումնարանի պատերի վերայ, այն ինչ միւս կողմը ներկայացնում էր մարդոյ շաչքի առաջ տեսարան միւ Դահլիճի մէջ տեղը բռնած էր հոգեւորական դասը իւր գոյն զգոյն զգեստներով և փայլուն եկեղեցական զարդերով ձախ կողմը կանգնած էին կանայք իւրեանց ասիական շուրիրով, զեռահասակ կանայք ծածկուած էին իւրեանց սպիտակ և նախերով զարդարուած էհրամաներով, որոց միայն երեսներն փոքր ինչ երևում էին և ոմանց ոտները ևս, որոնք հագել էին կիսակօշիկներ ի ցոյց մարդկան. իսկ պառաւ կանայք ծածկւումէին իւրեանց կապոյտ ու սպիտակ էհրամաներով, Աջակողմը կանգնած էին մեր եւրոպական և Արաստանի զգեստներով զարդարուած տիկնայք, որոց երեսների վերայ ևս Նշմարւումէին ծիծաղ և հնգնական ծաղը առ միւսները, որոնք երկնքով և ահիւ կնայէին այս հանդէսին: Աջակողմեան և ձախակողմեան կանանց մէջ տեղը առանց էհրաման և շալիքի կանգնած էին ուսումնարանի սաները, որոնց ձեռքերի վառած մոմերը նոյնպէս ծաղիկները աւելի փայլունութիւն և գեղեցկութիւն էին տալի նոցա զոյն զոյն եւրոպական և ասիական շորերի հետ այս տեսարանին. իսկ սոցա դէմ ու դէմ էին աստիճանաւորք, իշխաններ և թէ հասարակ ժողովուրդ:

Գեր. Փոխանորդի այս աւուր պատարագիչ լինելը աւելի գեղեցկութիւն և վսեմութիւն առեց հանդէսին: Նախ Գեր. Հայրը պատուական ատենարանութիւն արաւ և յետոյ աշակերտուհի Թ. Մամիկոնեանցը իւր բնկերակիցների կողմից կարդաց ճառ: Առաջին անգամն է, որ մեր քաղաքում օրիորդը ճակատը բաց ու սիրտառած այսքան բազմութեան առաջ համարձակուեցաւ չը ծածկել իւր սրտի ուրախութիւնը և նոյնպէս թարգման լինել իւր դասակիցների կողմից: Յետոյ կարդացուեցան երկու ճառ ևս. մինը կարդաց Պ. Յ. Գեղամեանը և միւսը ևս, որոց պատճենները այս նկարագրու-

թեանս հետ ուղարկելով խնդրումեմ ի տիպ արձանացնել, եթէ արժան կը դատէ Ազգաշահ Խըմբագրութիւնդ:

Գարեգին Գալապեանց

8ին Յունիս

Սիւնիս:

ԺՈՂՈՒՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Ի ՀԻՆ ԽՐԻՄ

Խճագիր-Լեւոն Արարի Ահագիր

Հին Խրիմու մերազնեից ժողովոյդական Դպրոցն որ թէ և ի սկզբանէ անդ բնակութեան Հայոց կար և կշարունակուէր, բայց ըստ օրինակի ազգային միւս Դպրոցաց շատ հոգեմաշ ղժուարութեամբ զանազան շրջաններ ունեցել է. վասն որոյ Դըպրոցին գոյութիւնը խանգարեալ վիճակաւ խորին լուծեան մէջ մնացած էր մինչև ցայժմ. վասն զի ի բացմանէ անդ Դպրոցին մինչև 1868 ամս օժանդակութեամբ առաջաւորաց և մասնակցութեամբ ոմանց ժողովոյդականաց քաղաքիս կառավարէր Հոգեւոր հարց քահանայից և տիրացուաց տեղոյս տշխատութեամբն հին զաղափարաւ Սակայն իննևստաններորդ դարուս մէջ քաղաքիս Հայազգի փոքրիկ ժողովուրդը ևս արդէն բնականաբար ծանաչելով ուսման յարգն և մտածելով թէ ապագայից բարօրութեան անհրաժեշտ պայման է միայն ուսումն, որ մարդուս սրտին մէջ ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կարծարծէ, քաջալերացաւ և զխաւորապէս փոյթ ունեցաւ տեղոյս Դպրոցին վիճակն նորոգելու և բարեկարգ ղրութեամբ պահելու, մանաւանդ յօրէ առաջնորդութեան ամենապատիւ Գարբիէի սրբազան Եպիսկոպոսի Այվազեանց, որ ոչ սակաւ եղև Դպրոցիս կանոնաւոր ընթացից պատճառ. — Այս յատկացեալ պարտաւորութիւնքն ի գործ դնելու նպատակաւ ուրիշ աղբիւր չկարողացանք մտածել և գոյացնել, բայց եթէ դիմել առ քաղցր ակնածութիւն գերապատիւ Եղիազար Արքեպիսկոպոսի, նախորդի այժմեան Առաջնորդի վիճակիս, որ մեծ համակրութեամբ բարեհաճեցաւ ըստ իւրում ուսումնասէր և ազգա-